

Irak 2010

Resmi Adı	Irak Cumhuriyeti
Başkent	Bağdat
Yüzölçümü	437.072 km ²
Nüfus	31.672.000
GSYH	84,1 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Federal Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Celal Talabani
Dışişleri Bakanı	Hoşyar Zebari
Türkiye Büyükelçisi	Abdul Amir Tabikh
Askeri Harcamalar	8.9 milyar dolar
Asker Sayısı	577.056

Etnik Yapı

Şii Arap	% 58
Sünni Arap	% 17
Kürt	% 17
Türkmen	% 6
Diğer	% 2

Dini Yapı

Şii	% 62
Sünni	% 36
Diğer	% 2

Petrol Üretimi	2,39 milyon varil/gün
Petrol Tüketimi	0,68 milyon varil/gün
İhracat	49,1 milyar dolar
İthalat	42,5 milyar dolar

Irak 2010

Mesut Özcan

[Yrd. Doç. Dr., T.C. Dışişleri Bakanlığı, Stratejik Araştırmalar Merkezi]

Özet

Bu makale Irak'ta 2010 yılı içerisinde meydana gelen siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeleri ve bunların bölgeye yansımalarını ele almaktadır. 2010 yılında Irak'taki pek çok gelişmeyi temelden etkileyen olay gecikmeli olarak gerçekleştirilen genel seçimlerdir. Seçimlerden sonra hükümet kurma sürecinin aylar alması, ülkenin ihtiyaç duyduğu istikrarı geciktirdi ve Irak'ın geleceği ile ilgili endişeleri artırdı. Irak'ta siyasi yapıyı etkilemek isteyen komşu ülkeleri çeşitli araçlarla nüfuzlarını artırmaya çalıştılar. Seçimler öncesinde ve sonrasında şiddet olaylarında ciddi bir artış görüldü. Siyasal belirsizlikler ülkenin geleceğini etkilese de, ekonomik olarak petrol dışındaki diğer alanlara yönelik yatırımlar artmaya başladı. Yılsonunda bir milli mutabakat hükümeti kuruldu ve gergin geçen bir yılın ardından Iraklılar yeni yıla yeni umutlarla girdi.

Anahtar Kelimeler: Seçim | Siyasal Belirsizlik | Milli Mutabakat Hükümeti | Petrol

Iraq 2010

Abstract

This article examines the political, economic and social developments in Iraq in 2010 and the implications of these developments for the region. The most important development in Iraq in 2010 was the delayed parliamentary elections. Formation of the government after the elections took months and this fact increased the fears about the future of Iraq. Neighboring countries used several mechanisms to affect the political process in Iraq. The number of terrorist activities before and after the elections was on the rise during the year. Although political instabilities affected the future of the country, investments in areas other than oil sector increased in comparison with the previous years. A national consensus government formed at the end of the year and Iraqi people began 2011 with new hopes for their country.

Keywords: Election ■ Political Uncertainty ■ National Reconciliation Government ■ Petrol

Giriş

2010 yılında Irak'taki en önemli gelişme gecikmeli de olsa gerçekleştirilen genel seçimler ve sonrasında hükümetin kurulması sürecidir. Seçimler 7 Mart'ta yapılmış olsa da, hükümetin kurulması için neredeyse senenin sonuna kadar beklemek gerekti. Seçimlerin sonucunda hiçbir siyasi grubun tek başına hükümeti kurma yeterliliğine sahip olamaması, seçimlerden önce ortak listeler hazırlanması sürecinde yaşananlardan daha sancılı bir hükümet kurma süreci başlattı. Hükümetin kurulmasındaki gecikme, ülke içinde siyasi ve ekonomik belirsizlikleri beraberinde getirirken, aynı zamanda şiddet olaylarında da ciddi artışlar görüldü. 2010 yılının yaz aylarında hükümet kurma noktasındaki belirsizliklerin gölgesinde artan terör eylemleri, hükümetin kurulmasının ardından nispeten azaldı. Tüm bu belirsizliklere rağmen, Irak halkı sorunlarla yaşamaya alıştığından ekonomik faaliyetlerde ve yatırımlarda artışlar sağlandı ve sadece başkent Bağdat veya daha güvenli olan kuzeydeki Kürt bölgesinde değil, ülkenin farklı yerlerinde küçük de olsa yatırımlar gerçekleşti. Kerkük ve o bölgedeki petrol kaynaklarının geleceği belirsizliğini korumaya devam ederken, bu konu hükümet pazarlıklarında da ele alınan meselelerden biriydi. İşgal sonrasında eski yönetimin çeşitli isimlerinin cezalandırılmasına devam edildi ve 'kimyasal Ali' olarak bilinen Ali Hasan el-Mecid idam edildi.

ABD işgalinin sona ermesi sürecinde önemli bir adım olarak kabul edilen seçimler öncesi ve sonrasında yaşananlar, Irak'taki siyasi süreçle ilgili olarak belirli endişelerin ortaya çıkmasına neden oldu. Özellikle se-

çim sonrasında uzun süre hükümetin kurulamaması ve farklı gruplar arasında kişisel ve ideolojik tartışmalar nedeniyle bir uzlaşmaya varılamaması, bazı kişilerin siyasal süreçten umutlarını kesmesine, diğer bazı kişilerin de yeniden şiddet eylemlerine yönelmesine neden oldu. Irak'ta siyasal belirsizlik arttıkça, komşu ülkelerin de bu ülkedeki gelişmeleri şekillendirme noktasındaki çabaları arttı, bu çabaların arkasında bir yandan Irak'taki yapıyı kendi istekleri çerçevesinde yönlendirme çabaları yatar-ken, diğer yandan da işgal sonrasında ortaya çıkan kaotik yapının yeniden oluşmasını engelleme amacı da vardı.

2006 yılının son gününde idam edilen Saddam Hüseyin'in ardından, yönetiminde yer alan Avad Hamid el-Bender ve Barzan İbrahim el-Tikriti de 2007 yılının ilk günlerinde idam edilmişlerdi. Saddam yönetiminin ülke içerisindeki muhalif gruplara karşı gerçekleştirdiği uygulamalarda insanlık suçu işlemekle suçlanan ve 1988 yılında Halepçe'de kimyasal gaz kullanılmasını emrederek 5000 kişinin ölümüne neden olmakla suçlanan Ali Hasan el-Mecid, 25 Ocak 2010'da idam edildi.¹ Saddam Hüseyin'in kuzeni olan ve Halepçe'de kimyasal gaz kullanılması emrini vermesi nedeniyle 'kimyasal Ali' olarak anılan el-Mecid'in idam edilmesi Sünni gruplarda rahatsızlık oluştururken, Kürt ve Şii gruplar uygulamadan memnun oldular.²

Genel Seçim

Irak'ta normal olarak seçimlerin Ocak sonuna kadar yapılması gerekiyordu. Ama seçim kanunu noktasındaki anlaşmazlıklar 2009 yılının sonuna kadar devam etmiş, özellikle ülke dışında yaşamak zorunda kalan Iraklıların oy hakları noktasında gerekli düzenlemelerin yapılmadığını söyleyen Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık el-Haşimi, yasayı veto etmişti.³ Bu maddenin önemi yurt dışında özellikle de Suriye ve Ürdün'de yaşamak zorunda kalan Iraklıların çoğunun Sünni olması ve bu kişiler için ayrılan sandalyelerin yetersiz olmasıydı. Sayıları yaklaşık 2 milyon olarak tahmin edilen yurt dışında yaşayanlar için ayrılan sandalye sayısı 45'ten 16'ya düşürüldü ve bunun da 8 tanesi çeşitli azınlık gruplarına ayrıldı.⁴ 275 olan toplam sandalye sayısı 325'e çıkarıldı. Seçim kanunu üzerinde anlaşma sağlandıktan sonra ise, seçimlerde etkili olmak isteyen çeşitli grupların ortak hareket etme noktasında giriştikleri pazarlıklar seçime kadar devam etti.

Demokratik süreci yeni yeni oturtmaya çalışan bütün ülkelerde olduğu gibi Irak'ta da çok sayıda parti ve kişi, parlamentoda yer alabilmek adına mücadele ediyordu. Kurumsallaşmış parti yapılarının olmaması, her bir

grubun ülke içerisinde önemli bir siyasi aktör olma çabasını beraberinde getiriyordu. Bu kadar farklı kişi ve grubun ise sınırlı sayıdaki parlamento üyeliği için yarışması kaçınılmaz olarak seçim ittifaklarını ve koalisyonlarını ortaya çıkarıyordu. Bu noktada bir dizi ittifak ortaya çıktı. Bunlar arasında Şii partilerin ağırlıkta olduğu Irak Ulusal İttifakı, öncelikli olarak Irak İslam Yüksek Konseyi, Sadr Hareketi, eski başbakanlardan Caferi'nin İslah Partisi ve diğer bazı küçük Şii partileri bünyesinde barındırıyordu. Yine Şii ağırlıklı bir diğer ittifak ise Kanun Devleti Koalisyonu idi. Irak Başbakanı Nuri Maliki'nin liderliğindeki Davet partisinin başı çektiği koalisyonun içerisinde Tanzim el-Irak ve bir dizi bağımsız aday yer almaktaydı. Irak Milli Hareketi veya bilinen adıyla Irakiye koalisyonu ise, eski Başbakan İyad Allavi önderliğinde seküler Şii'leri ve pek çok Sünni grubu bünyesinde barındırıyordu. Bu çerçevede dikkat çeken gruplar arasında Irak İslam Partisi'nden ayrılan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Haşimi'nin kurduğu 'Yenilenme' Listesi, Salih el-Mutlak liderliğindeki Irak Milli Diyalog Cephesi, pek çok milliyetçi ve Sünni Arap partisi ile Irak Türkmen Cephesi yer alıyordu.⁵

Çeşitli Sünni İslami grup ve partilerin yer aldığı Tefavuk (Uzlaşma) listesi ise, Tark Haşimi'nin ayrılmasının ardından güç kaybetmişti. Çeşitli İslami Kürt partilerinin ve Goran hareketinin ayrı listelerle girdikleri seçimde KDP ve KYB, Kürtleri temsil eden ana partiler olmaya devam ettiler. KDP ve KYB'nin yanı sıra küçük bazı partilerin de yer aldığı liste Kürdistan İttifakı olarak seçimlere girdi. Bunların yanında daha küçük çaplı koalisyonlar ve bağımsız şekilde seçimlere giren başka adaylar da söz konusu idi.

Seçimler öncesinde en fazla tartışılan konulardan biri, bazı adayların eski Baas yönetimi ile ilişkili olmaları iddialarıyla seçimlere katılmalarının engellenmesi idi. Bu noktada ismi en fazla öne çıkan Diyalog Cephesi lideri Salih el-Mutlak oldu. Mutlak'ın adaylık başvurusu Saddam Hüseyin yönetimi ile olan bağlantıları nedeniyle Ocak ayının başında seçim komisyonu tarafından reddedildi.⁶ Seçim komisyonu tarafından yasaklanan toplam 500 kişinin büyük çoğunluğunu Sünniler oluşturuyordu ve adaylığı reddedilen kişiler genelde seküler veya liberal partilere üye kişilerdi.⁷ Kerbela kentinde bu yasakları destekleyen gösteriler gerçekleştirilirken, bu yasaklamaların seçimlerin güvenilirliğine gölge düşüreceği ve 2005'tekine benzer şekilde Sünni grupların seçimleri boykot etmesi ihtimali eleştirileri dolayısıyla mahkeme kararıyla pek çok adayın yasağı kaldırıldı, bir kısmının yerine ise partileri tarafından başka kişiler aday gösterildi.

Seçimler sadece Iraklı kişi ve gruplar için önem arz etmiyor aynı zamanda bölge ülkeleri ile ABD ve AB gibi küresel oyuncular için de yakından takip edilmesi gereken bir gelişme olarak değerlendiriliyordu. O nedenle seçim öncesindeki partiler arası grup kurma çabalarında olduğu gibi, önemli aktörler ve bölge ülkeleri Irak seçimlerini etkilemeye çalıştılar. Bu çerçevede bazı ülkeler finansal olarak çeşitli partileri desteklerken, diğer bazı ülkeler de medya araçları ile rakip gördükleri partileri zor durumda bırakmaya çalışıyorlardı.⁸ Seçimden sonra ortaya çıkacak sistemin Irak'ın geleceğini şekillendirecek olması, komşu ülkeleri ellerinden geldiğince seçimleri etkilemeye yöneltti.

Seçimler öncesinde ülkede hakim olan gergin atmosferin ortaya çıkmasında iki temel faktör dikkat çekiyordu. Öncelikli olarak ülkede hızla artan şiddet olayları ve bombalamalar seçimlerden önceki altı ayda artarak ülkede yeniden olumsuz bir atmosferin doğmasına neden oldu. Baas ile bağlantılı oldukları gerekçesiyle, çoğunlukla Sünni bazı adayların seçime katılmasının yasaklanması bu gerginliği besledi. Bu iki faktörün ülkenin istikrarsızlaşmasına ciddi şekilde katkıda bulunmasından korkan bazı yorumcular, Kürtlerin 80 yıl boyunca ülkeyi nasıl istikrarsızlaştırdığı örneğini veriyorlardı.⁹ Özellikle Sünni grupların sistemden tamamen dışlanması ve yabancılaştırılması ihtimali, 2005 sonrasında ülkede yaşanan şiddet olaylarının tekrarlanması tehlikesini beraberinde getiriyordu.

Seçimler öncesindeki bu gergin ortam partiler arasındaki açıklamalara yansıyor, sadece ifadelerin gerginleşmesi ile sınırlı kalınmıyor ve ülkede ciddi bir şiddet atmosferi oluşuyordu. 26 Ocak'ta Bağdat'ta meydana gelen patlamalarda 98 kişi hayatını kaybederken, 2 Şubat'ta yine Bağdat'ta Şii hac ziyaretçilerini hedef alan patlamada 147 kişi ölmüştü. Ülkedeki bu gergin siyasi ortamın da zemin hazırladığı şiddet olaylarında şubat ayı boyunca toplam 352 kişi yaşamını yitirdi.¹⁰ Seçimlere kadar devam eden terör eylemleri seçim gününde de devam etti. 7 Mart'ta gerçekleştirilen seçimler sırasında özellikle Sünni seçmenlerin yoğunlaştığı Musul, Felluce, Bakuba ve Samarra'da bombalama eylemleri gerçekleştirildi.¹¹ Artan şiddet olaylarına rağmen gecikmeli de olsa yapılabilen seçimlere katılım oranı %62,4 oldu.

7 Mart günü gerçekleştirilen seçim sonuçları ilk anda pek çok gözlemci için bazı sürprizleri bünyesinde barındırıyordu. Bunlar arasında bize en dikkat çekici olanı, eski Başbakan İyad Allavi önderliğindeki Irakiye koalisyonunun başarısı idi. Oyların %24,72'sini alarak 91 milletvekili çıkarmayı başaran Irakiye, büyük ölçüde Sünni grupları içermekle beraber, seküler ve milliyetçi Şii Arapları da bünyesinde barındırıyordu.

Bu Irak'ın istikrarı açısından önemli bir koalisyondu. Çünkü bir önceki seçimleri boykot eden Sünni grupların katılımı, hem ülkede demokrasinin yerleşmesi açısından önemli bir adımı teşkil ediyordu hem de bu grupların siyaset dışında kalarak yeniden 2005 sonrasında olduğu gibi ülkede bir kargaşa ortamının oluşması ihtimalini zayıflatıyordu. Farklı etnik ve mezhebi grupların böylesi bir seçim koalisyonu içerisinde buluşabilmesi de, ülkenin bütünlüğü noktasında umut verici bir gelişme idi.

Seçimlerde Irakiye koalisyonunun hemen ardından oyların %24,22'sini alarak 89 milletvekili çıkaran Kanun Devleti Koalisyonu da önemli bir başarı kazanmakla beraber, 2009 yerel seçimlerindeki zaferini tekrar edememiş oldu. 2009 seçimlerinde ülkeyi birleştiren güçlü lider imajı ile başarılı olan Maliki'nin liderliğindeki Kanun Devleti, yine de diğer Şii gruplara göre daha başarılı bir performans sergilemiş oldu. Seçimlerden sonra hükümetin kurulması noktasında kendisinin başbakan olması noktasında oldukça ısrarcı olan Maliki, en sonunda bu ısrarının karşılığını aldı.

Daha çok Irak İslam Yüksek Konseyi ile Sadr hareketi ve diğer bazı dini ağırlıklı Şii partileri bünyesinde barındıran Irak Ulusal İttifakı seçimlerde üçüncü olarak 70 milletvekili çıkarma başarısı gösterdi. Oyların yaklaşık %18,15'ini alan bu grup içerisinde Sadr hareketinin etkinliği artarken, el-Hekim'e yakın olan vekillerin sayısı azalmıştı. Kürt İttifakı ise seçimlerde %14,59 oy oranı ile 43 sandalye kazandı ve her ne kadar 2005 seçimlerine göre 10 kişilik bir kayıpları olsa da, koalisyon ihtiyacı dolayısıyla önemli pazarlık imkânı elde ettiler. Kalan 24 milletvekili ise farklı küçük ittifaklar ve azınlıklar arasında paylaşıldı. Seçim sonuçlarına göre, Kürtler arasında KYB güç kaybetmeye devam ederken, KDP daha etkin bir konum kazandı. Goran hareketi beklendiği gibi Süleymaniye bölgesinde etkinlik sağlarken, KDP'nin KYB'ye göre daha da güçlenmesi ve Arap Sünni gruplarının Kürtlere ve Şii gruplara karşı daha güçlü bir konuma gelebilmek için tüm güçleriyle laik partilere oy vermeleri Suudi Arabistan basınının dikkatini çekti.¹²

Seçimlerin hemen ardından oyların sayımı devam ederken başa baş giden iki grup karşılıklı olarak birbirlerini suçlayarak seçimlere hile karıştırdığını iddia ettiler. Önce Allavi seçimlerde ciddi yolsuzluklar olduğunu ileri sürerken, zaman içerisinde Irakiye koalisyonunun öne geçmesi ile bu defa da Maliki yolsuzluklar olduğunu ve oyların yeniden sayılması gerektiğini dile getirdi.¹³ Maliki'nin koalisyonuna mensup kişiler, kendilerinin hile yapılan çeşitli sandıklarla ilgili bilgileri yetkililere verdiklerini dile getirirken, Irakiye mensupları da Bağdat'ta oyların yeniden sa-

yılması yönünde verilen kararın Maliki hükümetinin Irak yargısı üzerinde haksız bir etkisi olduğunu iddia ediyorlardı.¹⁴ Oyların yeniden sayılması yönündeki taleplerin kabul edilmesinin ardından gerçekleştirilen işlemlerin sonucu Mayıs ayının ortasında açıklandı ve seçim sonuçlarını etkileyecek bir hilenin olmadığına karar verildi.¹⁵ Kanun Devleti koalisyonu ve Maliki'nin oyların yeniden sayılması ile ilgili taleplerde beklentisi, kendi grubu ve Irak Ulusal İttifakı'nın hükümet kurması için gereken dört milletvekilinin bu yeniden sayım sonrasında elde edilmesiydi. Başbakan Maliki yapılan yolsuzluklar nedeniyle 750.000 civarında oy kaybettiğini iddia ederek, beş seçim bölgesinde oyların yeniden sayılmasını talep ederken, sadece Bağdat'ta oyların yeniden sayılması kabul edildi. Seçim yetkilileri yeniden sayımın ardından yaptıkları açıklamada, yaklaşık 2,5 milyon oydan sadece 3000 tanesinin (binde bir oranında) farklı partilere verildiğini söyleyerek seçim sonrasında hükümetin kurulmasının önündeki önemli bir engeli ortadan kaldırmış oldular.¹⁶

Bu gelişmelerin yanında seçimler öncesinde bazı adayların Baas bağlantısı nedeniyle veto edilmelerine benzer şekilde, seçim sonrasında da bazı vekillerin koltuklarını kaybetmesi ihtimali gündeme geldi. Seçimlere katılan adayların uygunluğunu denetleyen Adalet ve Hesap Verme Komitesi, bazı adayların geçmişte Baas ile ilişkili olduklarını gösteren belgelerin olduğunu belirterek seçilmelerinin geçersiz sayılabileceğini açıkladı.¹⁷ Bu komisyonun bazı üyelerinin Şii dini partilerin koalisyonu olan Irak Ulusal İttifakı'ndan seçimlere katılmış olmaları ise ciddi eleştiri konusu oluyordu. Bazı kişilerin durumlarındaki bu belirsizlik ve bu kişilerin genelde Sünni kökenli olmaları siyasi baskı iddialarını gündeme getiriyordu ve seçim sonuçlarının başa baş olması bu iddiaların zemin kazanmasına imkân veriyordu.¹⁸ Bu gelişme çeşitli gerginliklere neden olsa da, koalisyonların kazandıkları sandalye sayısında değişiklik olmaması gerginliğin bir nebze olsun azalmasına yardımcı oldu.

İtirazlar dolayısıyla seçim sonuçlarının açıklanmasının gecikmesi aslında bundan sonra olacakların bir bakıma habercisi gibiydi. Başlı çeken iki grup arasında çok az fark olması, hemen hiçbir grubun tek başına hükümeti kuracak çoğunluğa sahip olamaması, seçim öncesi ve sırasındaki gerginliklerin hükümet kurma sürecinde de kendini göstermesine yol açtı.

Seçim sonuçlarının başa baş çıkması, hükümetin kurulması noktasında çeşitli belirsizliklerin ağırlık kazanması ve şiddet olaylarının yanında etnik ve mezhepsel ayrışmaların yeniden alevlenmesi endişeleri hem Irak içi grupları hem de komşu ülkeleri tedirgin etmeye başladı. Seçim sonrası koalisyon görüşmeleri devam ederken, İran da Türkiye gibi kurulacak

hükümetin tüm kesimleri kapsamaması gerektiğini, Sünnilerin süreçten dışlanmamasının önemli olduğunu dile getiriyordu. Bu açıklamanın hemen ardından Irak Başbakanı Nuri Maliki, komşu ülkeleri ülke politikasında etkili olabilmek için Irak'ın iç meselelerine müdahale etmekle suçladı.¹⁹

Şiddet Olayları

Seçimler öncesinde artan gerginlikle beraber şiddet olayları ve terör saldırılarında ciddi bir artış yaşanmıştı. 2 Şubat günü Şii ziyaretçileri hedef alan saldırı sonrasında Bağdat'ta 147 kişi hayatını kaybederken, Erbain törenleri için Kerbela'ya giden Şii'lere yönelik saldırıda 54 kişi hayatını kaybetti.²⁰ Seçimlerin sonrasında ise, başlangıçta itirazlar dolayısıyla sonuçların açıklanmasının gecikmesi, sonrasında ise parti ve grupların birbirlerine oldukça yakın oy almalarının ardından hükümet kurma sürecinin gecikmesi ülkede yeniden kaos olabileceği endişelerini beraberinde getirdi. Irakiye listesinden seçime giren Şeyh Muhammed el-Malahavi'nin Bağdat'ın batısında Suriye sınırı yakınlarındaki evinin civarında meydana gelen patlamada pek çok kişi hayatını kaybederken, yaşanan bu tür eylemler ülkedeki mezhebi gerilimi artırıyordu.²¹ Mayıs ayının sonlarında Musul'da gerçekleştirilen başka bir saldırıda ise, Irakiye listesinden milletvekili olan Başar Hamid el-İkidi'nin öldürüldüğü bildirildi.²²

Şiddet olayları ülkenin herhangi bir bölgesi ile sınırlı değildi. Ülkenin kuzey batısındaki Diyala vilayetindeki Khalis şehrinde, seçim sonuçlarının hileli olabileceği nedeniyle oyların yeniden sayılmasının istendiği günlerde meydana gelen bombalı saldırılarda 40 kişi hayatını kaybetti.²³ Nitekim yılın ortasına gelindiğinde Irak'taki siyasi belirsizlik ortamı devam ediyordu ve artan şiddet olaylarında 2010 yılının ilk 6 ayı içerisinde 2405 kişi hayatını kaybederken, 7163 kişi de yaralanmıştı.²⁴ Anayasal Hak ve Hürriyetleri İzleme Merkezi tarafından yapılan değerlendirmede, şiddet olayları ve can kayıplarının en çok Bağdat, Ninova ve Diyala'da gerçekleştiği belirtilirken, güneydeki Musenna vilayetinde ise şiddet olayları sonucu hiçbir can kaybı rapor edilmemişti. Aynı raporda şiddet olayları ile ilgili en fazla tutuklamanın ülkenin kuzeyindeki Anbar, Selahaddin, Kerkük, Ninova, Diyala gibi bölgelerin yanında Bağdat ve Basra'da yapıldığı belirtiliyordu.²⁵ Kuzeydeki daha çok Sünni bölgelerde gerçekleşen bu şiddet eylemleri ve tutuklamalar ile ilgili olarak o bölgelerde yaşayan Sünni kökenli kişiler, Irak hükümetinin bilinçli bir şekilde ülkenin bu bölgesinde güvenlik sorunlarına eğilmediğini, buraya yatırımların gelmesini engellemek için böyle bir siyaset izlediğini, diğer bölgeler ile kıyaslandığında çok daha az güvenlik görevlisinin ve askerinin görev-

lendirildiğini, çoğu zaman da keyfi tutuklamalar gerçekleştirildiğini iddia ediyorlardı.²⁶ Bir anlamda Musul'un işgal sonrasında direnişin önemli merkezlerinden biri olmasının bedelini ödediğini görüyoruz.

Yine yıl içerisinde hükümet kurma noktasında belirsizliklerin iyice artmış olduğu yaz aylarında, Irakıye listesinin üyelerinden Faras el-Cuburi Musul'daki evinin önünde vurularak öldürüldü.²⁷ Aşiret liderlerinin, milletvekili seçilen kişilerin ve toplumun önde gelen benzeri kişilerinin çeşitli suikastlara kurban gitmesi önceki yıllarda Irak'ta hakim olan şiddet ortamına benzer bir ortamın yeniden gündeme gelmesi demektir. Böylesi bir gelişme ise, hemen hiçbir kimse tarafından istenmediği için, sağduyu çağrıları ile durum kontrol altına alınmaya çalışıldı.

2010 yılında Irak'taki şiddet olayları içerisinde dikkat çeken önemli bir konu da, ülkenin Hristiyan nüfusunu hedef alan bir dizi saldırı idi. Özellikle sonbahar aylarında gerçekleştirilen bir dizi saldırı ile ülkenin Hristiyan nüfusunun ülkeden ayrılması veya kuzeydeki Kürt bölgesine doğru yönelmesi söz konusu oldu. Bu saldırılardan biri Kasım ayı başında gerçekleştirildi. El-Kaide'ye bağlı bir grup tarafından gerçekleştirildiğine inanılan saldırıda 58 kişi hayatını kaybederken, Bağdat'ın kozmopolit yapısına yeni bir tehdit ortaya çıkmış oldu.²⁸ Kilisede gerçekleştirilen ayın sırasında kiliseyi basan bir grup, yüzlerce insanı rehin almıştı ve bazılarını da öldürmüştü. Diğer bazı rehinelere de öldürülmeye başladığı haberi üzerine kiliseye Irak güvenlik güçleri tarafından operasyona girilmesi üzerine, üzerlerindeki bombaları patlatan teröristler toplamda 58 kişinin ölümüne neden oldular.

Bu olaydan sadece on gün sonra, yine büyük ölçüde Bağdat'taki Hristiyanları hedef alan başka saldırılar gerçekleştirildi. İki kişinin öldüğü ve 20'den fazla kişinin yaralandığı bu saldırıların ardından çeşitli Müslüman gruplar Hristiyan komşularına destek açıklamalarında bulundular.²⁹ 2003 yılındaki işgalin ardından ülkede etkili olan kargaşa ortamı diğer etnik ve dini gruplara benzer şekilde pek çok Hristiyan'ın da ülkeyi terk etmesine neden olmuştu.³⁰ 2003 yılından beri devam eden şiddet olayları ve belirsizlik dolayısıyla yaklaşık 300.000 Hristiyan'ın Irak'ı terk ettiği tahmin ediliyor.³¹

Iraklı Hristiyanların bir kısmı eğer Irak'tan tamamen ayrılmak istemiyorlarsa kuzey Irak'a göç ederken, bir kısmı ise Türkiye'ye geldiler. Bura gelenlerin hemen hemen tamamı, dünyanın farklı yerlerine gidebilmek için İstanbul'u bir geçiş noktası olarak görüyorlar ve Türkiye bu Hristiyan mülteciler için bir nevi ara istasyon görevi görüyordu.³² Irak'ta Hristiyan

gruplara karşı artan şiddet olaylarının ardından çeşitli Hristiyan nüfuslu ülkelerin Iraklı göçmenlere daha sıcak bakması ve onları kabul etmeye başlaması, bu seçeneğe başvuran insan sayısını artırdı.

Hükümet Kurma Çalışmaları

2009'daki yerel seçimlerde büyük bir başarı kazanan, İran'ın taleplerine mesafeli durarak bütün Irak'ı temsil eden bir siyasetçi görüntüsü çizen Maliki'nin bu imajı sürdürme çabası 2010 seçimleri öncesinde, Baas ile bağlantılı oldukları gerekçesi ile bazı kişilerin adaylıklarının engellenmesi konusundaki tutumu dolayısıyla sona erdi. Bunun da etkisiyle Sünnilerin çoğu Allavi liderliğindeki Irakiye listesini destekledi. Seçimlerde Maliki'nin beklenen ölçüde başarılı olamaması ve Irakiye listesinin tahminlerden ötede bir başarı kazanması dikkat çekerken, ikisinin de hükümeti kurma için yeterli sandalyesinin olmaması ve üçlü bir koalisyon ihtiyacı hükümet kurma çabalarını oldukça karmaşık bir hale getirdi. Seçimlerden hemen sonra en fazla tartışılan konuların başında kimin Başbakan olacağı konusu vardı. Hem Maliki hem de Allavi, Başbakanlığın kendi hakkı olduğunu iddia ederek bir hükümet kurma öncesinde bu konudan taviz vermeyeceklerini dile getirdiler. Bu durumda kimin Başbakan olacağına karar vermek Irak Ulusal İttifakı ve Kürt partilere kalacaktı ki, zaten onların tavrı hükümet kurma çalışmalarının sonuçlarını büyük ölçüde belirledi.

2005'teki seçimler sonrasında da hükümet kurma çalışmaları kolay olmasa da, süreç 2010'daki kadar sancılı olmamıştı. O dönemde temel sorun Bağdat'taki yeni siyasi elitin hırsları ile ABD'nin işgal sonrasında kendisi için kabul edilebilir liderleri bulma çabası arasında bir denge oluşturmaktı. Bu sefer ABD'nin önceliği bir an önce Irak'tan askerlerini çekmesi için istikrarlı ve mümkün olduğu ölçüde kapsayıcı bir hükümetin kurulması idi. Bu şartlar altında ise, ister istemez bölgedeki komşu ülkelerin etkisi artmaktaydı. Türkiye'nin de dâhil olduğu bu süreçte ismi ön plana çıkan iki ülke Suudi Arabistan ve İran'dı. İran'ın daha çok Şii partiler üzerinde etkisi olmakla birlikte, hükümet kurma sürecinde İran'ın desteğini almak için Sünni grupların İran'ı ziyaret etmelerinin yanında, Şii grupların da Suudi Arabistan'a giderek benzer şekilde hükümet kurma sürecinde destek aradıkları görüldü.³³

Irak'ta hükümetin kurulması sürecindeki en önemli gelişmelerden birisi, Şii gruplar arasında bir uzlaşma sağlanması ve Sadr'ın Maliki'ye olan muhalefetini İran'ın da etkisiyle sona erdirmesiydi. Bu noktada Maliki'nin liderliğindeki Kanun Devleti Koalisyonu ile İran'a daha yakın olan Irak

Ulusal İttifakı Nisan ayından itibaren hükümeti kurma konusunda uzlaşmaya varabilmek için görüştiler. 70 sandalye elde ederek siyasetteki temel aktörlerden biri olan Irak Ulusal İttifakı içerisinde 40 sandalyeyi kontrol eden Sadr grubu, 2008 yılında Maliki'nin Sadr'ın Mehdi Ordusu'na karşı giriştiği eylemler nedeniyle yeniden Başbakan olarak atanmasına karşı çıkmaktaydı.³⁴ Sadr'ın bu muhalefeti dolayısıyla iki taraf az çok uzlaşsa da, kimin başbakan olacağı sorusu uzun zaman cevapsız kaldı ve Maliki'nin yerine hükümet içinde çeşitli adaylar nabız yokladılar. Ama daha sonra büyük ölçüde İran'ın da ağırlığını koyması ile Irak'taki seçimlerde ikinci olan Kanun Devleti Koalisyonu ile Irak Ulusal İttifakı, aralarında bir uzlaşmaya vararak bundan sonra 'Milli İttifak' ismi altında beraberce çalışacakları mesajını verdiler.³⁵ Bu ittifak beraberce hareket etse de, hükümetin kurulabilmesi için en az dört sandalyeye daha ihtiyaç vardı ve aynı zamanda, ABD başta olmak üzere pek çok ülke Irak'ta Sünni grupları dışlamayan bir hükümet seçeneğini dillendiriyordu.

Baharda yapılan seçimler sonrasında sonbahara kadar bir hükümetin kurulamamış olması, Irak'tan askerlerini çekme takvimini açıklamış bulunan Obama yönetimi için de bir endişe kaynağıydı. Tarafları uzlaşma içinde davranmaya çağırın ve bazen de üstü örtülü bir şekilde tehdit eden ABD, Ekim ayının sonunda Ulusal Güvenlik Danışmanı Antony Blinken başkanlığında bir heyeti Irak'a gönderdi. Blinken, beraberinde ABD'nin Bağdat Büyükelçisi James Jeffrey ve ABD'nin Irak'taki askeri birliklerinin komutanı General Loyd Austin ile birlikte, hem Cumhurbaşkanı Talabani hem de kuzey Irak'ta Mesud Barzani ile görüşti. Bu ziyaret Barzani'nin hükümet kurma çalışmalarına destek vermek ve Kürt partilerinin hangi grupla ittifak yapacağını belirlemek için başlattığı çalışmalara denk getirilmişti.³⁶ ABD'li yetkililerin ziyaretinden kısa bir süre sonra benzer bir amaçla Irak'ı ziyaret eden Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Başbakan Maliki, Dışişleri Bakanı Zebari ve Hükümet Sözcüsü Debbag ile görüşti.

Kürt partiler hükümetin kurulması için verecekleri destek karşılığında isteklerini belirten bir liste hazırlayarak Maliki ve Allavi'nin bu konudaki cevaplarını istediler.³⁷ Cumhurbaşkanı'nın Kürt Listesi tarafından belirlenmesi, peşmergelerin maaşlarının Irak Savunma Bakanlığı tarafından ödenmesi, Kerkük'le ilgili olan Anayasa'nın 140. Maddesinin en geç iki yıl içerisinde uygulanması, Kürt partilerin koalisyonundan çekilmesi durumunda hükümetin düşmesi gibi şartları da içeren bu talepleri Allavi büyük ölçüde reddederken, Maliki birkaçı dışında bunları kabul etti. Başbakanın kim olacağı konusunda gerek Irakiye koalisyonu içerisinde gerekse Irak Ulusal İttifakı içerisinde anlaşmazlıklar çıktı ve Şii kökenli

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Adil Abdülmehdi Başbakanlık için aday gösterildi. Sonrasındaki tartışmalar sırasında varılan uzlaşa ile Irak'ta bir ulusal uzlaşa hükümeti kurulması yönünde bir eğilim oluştu.

Tüm bu yoğunluk içerisinde Irak Anayasa Mahkemesi 24 Ekim'de aldığı karar ile Meclis'in 8 Kasım'da toplanması ve Meclis Başkanı'nı seçmesi gerektiğini bildirdi. Yapılan seçimde Hadba Partisi'nden Sünni Arap Usame Nuceyfi Meclis Başkanı olarak seçilirken yardımcılıklarına Sadr grubundan Kusay el-Suheyl ve KDP'den Arif Tayfur seçildiler. 12 Kasım'da Celal Talabani oyların üçte ikisini alarak yeniden Irak cumhurbaşkanı olarak seçildi ve yemin ettikten sonra da, Nuri Maliki'yi yeniden hükümeti kurmakla görevlendirdi.³⁸ Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın seçimine yönelik pazarlıkları sırasında İyad Allavi'nin de yeni oluşturulacak olan Güvenlik Konseyi'nin başına geçmesi kararlaştırıldı.³⁹ Gerçi daha sonra Allavi bu pozisyonu kabul etmedi ama uzun süren belirsizliğin ardından hükümet kurma çalışmalarının bir sonuca ulaşması pek çok kişi için bu olumlu bir haberd.

21 Aralık'ta Nuri Maliki'nin kurduğu yeni hükümet parlamentodan güvenoyu alarak çalışmaya başladı. Maliki'nin Başbakan görevinin yanında, uygun adaylar bulunana kadar Savunma, İçişleri ve Ulusal Güvenlik bakanlıklarına vekâlet ettiği kabinede 29 bakan yer alıyordu ama 13 bakanlığa vekâleten diğer bakanların görevlendirildiği bir kabine söz konusuydu.⁴⁰ Bu kadar fazla bakanlığa vekâleten isimlerin atanmasının sebebi olarak kurulan hükümetin bir ulusal uzlaşa hükümeti olması ve sıkışıklık nedeniyle istenilen nitelikte aday bulunamaması gibi sebepler gösterildi.⁴¹ Maliki'nin başbakanlık koltuğunu koruduğu hükümette Kanun Devleti Koalisyonu'ndan Hüseyin Şehristani, Irakiye listesinden Salih el-Mutlak ve Kürdistan Listesi'nden Rovş Nuri Şeveys da başbakan yardımcılıklarını aldılar. Irakiye grubundan Rafi el-İsavi'nin Finans Bakanı olduğu kabinede, Kürt siyasetçi Hoşyar Zebari Dışişleri Bakanlığı'na devam ederken, Petrol Bakanlığı'na da Kanun Devleti Koalisyonu'ndan Abdulkerim Lueybi getirildi. Başbakan Maliki, seçimler öncesinde kendisine yönelik en temel eleştirilerden biri olan tüm gücü kendisinde toplamaya çalışma çabasından vazgeçmedi. Pek çok bakanlığa geçici atama yapması, bu geçici bakanlıklardan bir kısmını kendi üzerine alması, bu bakanlıklara da sonrasında uzun süre atama yapmaması, benzer bir eğilimin yeni dönemde de devam edeceğini gösteriyordu.

Ekonomik Gelişmeler

İşgal sonrası dönemde Irak'ın yeniden ayağa kaldırılmasının en önemli kaynağı olarak görülen petrol gelirleri, 2008'den itibaren etkili olan küresel ekonomik kriz öncesinde ülkenin ekonomik geleceği için umut ışığı gibiydi. Ama son yıllarda petrol fiyatlarında görülen göreceli düşüş, ekonomik planları olumsuz yönde etkilemeye başladı. Bu yıl gerçekleştirilen seçimlerin ardından kalıcı bir hükümetin kurulamamış olması, ekonomik kalkınma için temel gereklilik olan yatırımların gerçekleştirilmesini geciktirdi. Çok büyük bir miktar olmamakla beraber, Irak'ın petrol gelirlerinden Kuveyt'e ödenen savaş tazminatlarının kesilmesi de, ülkenin hızlı kalkınmasını geciktiren faktörler arasında yer alıyordu. Buna göre, 7 ay süren Irak işgali sırasında 177 milyar dolar zarar gördüğünü belirten Kuveyt'e verilmek üzere Irak'ın petrol gelirlerinden elde edilen miktarın %5'i BM denetimindeki tazminat fonuna aktarılmaktadır.⁴² 2010 yılına kadar Kuveyt BM tarafından onaylanan 41,8 milyar dolarlık tazminatın 17,5 milyar dolarını almıştı ve Irak'ın Kuveyt'e İran-İrak Savaşı sırasında aldığı borçlar dolayısıyla ayrıca 16 milyar dolar daha ödemesi gerekiyordu.

Irak'ın 1990 yılında Kuveyt'i işgal etmesi ve sonrasında yaşanan Körfez Savaşı dolayısıyla iki ülke arasında tazminat noktasındaki gerginlikler 2010 yılına da yansdı. Irak, ABD işgali ve daha sonrasındaki iç çatışmalar dolayısıyla çok zor durumda olduğundan bu tazminatın en azından bir kısmının silinmesini isterken, Kuveyt tarafı bu noktada pek taviz verecek bir görüntü vermiyordu. Bunun ilginç bir örneği olarak, 25 Nisan 2010'da Irak Havayolları'nın 20 yıl aradan sonra Londra uçuşlarını başlatması sonrasında İngiliz Yüksek Mahkemesi'nden Irak Havayolları'nın tüm dünyadaki varlıklarının dondurulması kararı çıkardı. Bu karar çerçevesinde Bağdat'tan Londra'ya uzun yıllar sonra ilk uçuşu gerçekleştiren şirketin CEO'su Kifah Hassan Jabbar Londra'ya iner inmez pasaportuna el konuldu ve Kuveyt tarafının avukatı uçağa haciz koydurmaya çalıştı.⁴³ O tarihten sonra da Londra ile Bağdat arasında ticari uçuş gerçekleştirilemedi. Bu gelişme ise, Irak'ın içeride yaşadığı ekonomik zorlukların yanında, geçmişten gelen sorunların da ülkenin ekonomik kalkınmasına nasıl olumsuz etkiler yaptığının bir göstergesiydi. Irak'ın normalleşmesi için ekonomik ve insani hareketlilik için önemli bir gösterge olan havayolu ulaşımında bu ve benzeri zorluklar yaşanıyordu.

Devlet dışında ciddi büyük yatırımcı konusunda sıkıntı yaşanan Irak'ta, çalışanların yaklaşık üçte biri devletin hizmetinde çalışan kişilerden oluşmaktadır.⁴⁴ Geçtiğimiz senelerde yaptığımız değerlendirmelerde

de benzer soruna dikkat çekmiştik. Bu sorunun çözülmesi noktasında henüz kalıcı adımlar atılabilmiş değil. Aynı şekilde, ülkede ekonomik gelişmenin ve istikrarlı bir büyümenin öncelikli gerekliliklerinden biri olan elektrik hizmetinin de sürekli bir şekilde sağlanamıyor oluşu, yatırımları önemli ölçüde engellemektedir. Elektrik kesintileri sebebiyle, Irak'ta görülen pek çok Türk ürünü arasında jeneratörlerin de yer alması gayet doğal bir sonuçtur.⁴⁵ Elektriğin sadece akşamları olduğu ve çoğu zaman da geceleri dahi kesintilerin olduğu Bağdat ve Musul gibi yerlerde, verimli bir sanayi üretiminin gelişmesi söz konusu olamamaktadır. Bu sorunları ortadan kaldırmak için, Irak hükümetinin 2010 yılı içerisinde petrol yatırımlarının ardından elektrik santrallerine ağırlık vermesi anlaşılabilir bir politikadır.

Irak'ın uzun yıllardır devam eden ambargolar ve işgal sonrasında karşı karşıya kaldığı yıkımın ortadan kaldırılması ve işleyen bir ekonomik yapıya sahip olması uluslararası toplumun temel hedeflerinden birisidir. Bu bağlamda Irak'ın ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak üzere IMF gibi uluslararası kuruluşlar da bu ülkedeki ekonomik gelişmeleri yakından takip etmektedir. Nitekim bu bağlamdaki gelişmelerden biri olarak, 2010 yılının Şubat ayında IMF Irak'a 3,6 milyar dolar kredi verilmesini onayladı.⁴⁶ Aynı ay içerisinde Çin ile imzalanan bir anlaşma ile bu ülkenin Irak'a vermiş olduğu 8,5 milyar dolarlık borcun %80'i silindi.⁴⁷ Ekonomik kriz öncesinde biraz daha umutlu ekonomik durum, küresel krizin yanında seçimlerin getirdiği belirsizlik ortamı nedeniyle biraz daha karamsar bir havaya büründü.

Günlük 1,2 milyon varil petrol üretimi olan Irak'ın ekonomisi yaklaşık %90 oranında petrolden elde edilen gelire bağımlıdır. 2005 yılında hazırlanan anayasanın petrol gelirlerinin sahipliği ve kullanımı ile ilgili olarak muğlâk bir dil kullanması, sonraki yıllarda merkezi yönetim ile Kürt bölgesi arasında sorunlara neden oldu. Anayasanın ardından 2007 yılında hazırlanan taslak petrol yasası da, sorunları çözemedi. Bağdat yönetiminin genel tavrı, anayasanın Kürt bölgesine kendi bölgesindeki petrol kaynakları ile ilgili olarak tek taraflı karar alma yetkisi vermediğini ileri sürerek, 2007 yılında uzlaşılan taslak petrol yasasının ardından imzalanan bütün anlaşmaların, Bağdat tarafından onaylanana kadar geçersiz olduğu yönündeydi.⁴⁸

Irak merkezi yönetimi ile Bölgesel Kürt Yönetimi arasında en önemli anlaşmazlık noktalarından biri olan petrol gelirlerinin paylaşımı konusu, seçim sonrasındaki hükümet kurma çalışmalarının en önemli pazarlık konularından biri oldu. Özellikle Kürt yönetiminin Irak merkezi otoritesinin

onayı olmaksızın kendi başına yabancı ülkeler ve şirketler ile imzaladığı petrol anlaşmalarının geçersiz sayılması, Kürt bölgesinde petrol yatırımlarını yavaşlatmıştı. Türkiye'den Kürt Bölgesi'nde petrol yatırımı yapan en önemli şirketlerden olan Genel Enerji, Kürt Bölgesi'ndeki iki sahada sahip olduğu hisselerin bir kısmını Güney Koreli ortağına sattı. Türk şirketinin bu satıştan elde edeceği geliri ise, Kürt Bölgesi'ndeki Taq Taq petrol bölgesinin geliştirilmesi için kullanacağı açıklandı.⁴⁹ Güney Koreli ortağı UI Energy Corporation ile Kürt Bölgesi'ndeki ilk petrol yatırımlarından birini yapan Türk şirketinin ve diğer yabancı şirketlerin yatırımları, merkezi yönetim ile Kürt Bölgesi yönetimi arasında petrol kaynaklarının kullanımını noktasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle yavaşlamıştı. Hukuki alandaki belirsizlik, kalıcı yatırımları geciktirmiş ve pek çok yeni yatırımcının petrol yatırımı için bölgeye gelmesini geciktirmişti.

Seçimlerin ardından 2010 yılı içerisinde yapılan müzakerelerden sonra Petrol Bakanı Hüseyin Şehristani'nin bu görevden ayrılmasının ardından göreve gelen yeni bakan Abdulkerim Lueybi, hükümetlerinin Kürtlerin yaptığı anlaşmaları tanıyacıklarını açıkladı.⁵⁰ Bu gelişme yeni hükümette Enerji'den Sorumlu Başbakan Yardımcı görevine getirilen Hüseyin el-Şehristani'nin muhalefetinin ortadan kalkabileceği, Kürtlerin kendi bölgelerine daha fazla yatırım çekebileceği ve daha otonom bir konum elde edebilecekleri anlamına gelebilecekti. Bu ayrıca, ülkenin ciddi şekilde ihtiyaç duyduğu petrol kaynaklı gelirlerin artırılabilmesi için yabancı petrol şirketleri ile gerçekleştirilen ve çoğu zaman tam anlamıyla işlerlik kazanmayan anlaşmaların da önünü açacak ulusal petrol kanunu üzerinde uzlaşılmasının önünü açabilecek bir gelişmeydi.

Sonuç

2010 yılında Irak'taki en önemli gelişme genel seçimlerin yapılması ve sonrasında hükümetin kurulması süreci oldu. Seçimler 7 Mart'ta yapılmış olsa da, hükümet ancak Aralık ayında güvenoyu alabildi. Seçimlerin sonucunda hiçbir siyasi grubun tek başına hükümeti kurma yeterliliğine sahip olamaması, seçimlerden önce yaşanan ortak listeler hazırlanması sürecinden daha sancılı bir hükümet kurma süreci başlattı. Hükümetin kurulmasındaki gecikme, ülke içinde siyasi ve ekonomik belirsizlikleri beraberinde getirirken, aynı zamanda şiddet olaylarında da ciddi artışlar görüldü. Ülkeye hakim olan siyasi belirsizliğe rağmen ekonomik faaliyetlerde ve yatırımlarda artışlar sağlandı ve sadece başkent Bağdat veya daha güvenli olan kuzeydeki Kürt bölgesinde değil, ülkenin farklı yerlerinde küçük de olsa yatırımlar gerçekleşti. Kerkük ve civarındaki

petrol kaynaklarının geleceği belirsizliğini korumaya devam ederken, bu konu hükümet pazarlıklarında da ele alınan meselelerden biriydi. Siyasi belirsizlikler ABD'nin çekilme planında değişiklik yapması ihtimallerini gündeme getirse de, bu beklentiler gerçekleşmedi. Irak'taki belirsizlik komşu ülkeleri de etkiledi ve onlar da Bağdat politikasının bir oyuncusu gibi davrandılar. Senenin sonunda kurulan ulusal uzlaşı hükümeti ciddi sorunları içeren bir gündemle 2011 yılına girdi.

Kronoloji

- **8 Ocak:** Irak Diyalog Cephesi lideri Salih el-Mutlak'ın genel seçimlere girmesi, Baas geçmişi iddiasıyla yasaklandı.
- **26 Ocak:** Kimyasal Ali lakaplı Hasan el-Mecid idam edildi.
- **2 Şubat:** Bağdat'ta Şii'leri hedef alan saldırıda 147 kişi hayatını kaybetti.
- **26 Şubat:** IMF Irak'a 3,6 milyar dolar kredi verilmesini onayladı.
- **7 Mart:** Irak'ta genel seçimler gerçekleştirildi, katılımın %60'ın üzerinde olduğu açıklandı.
- **31 Mart:** Seçimlerde en çok oyu alan grubun lideri İyad Allavi, İran'ı kendisinin başkanlığında bir hükümetin kurulmasını engellemeye çalışmakla suçladı.
- **13 Nisan:** Irak Başbakanı Nuri Maliki, komşu ülkeleri seçim sonrasında Irak'ta etkili olabilmek için ülkenin içişlerine karışmakla suçladı.
- **25 Nisan:** Bağdat ile Londra arasında yirmi yıl sonra Irak Havayolları tarafından ilk ticari uçuş gerçekleştirildi. Kuveyt, alacakları dolaşısıyla uçağa haciz koymaya çalıştı.
- **15 Mayıs:** Mukteda es-Sadr, Nuri Maliki'nin başbakan olmasına muhalefetini kaldırdı.
- **2 Haziran:** Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Başkanı Mesud Barzani Türkiye'ye geldi.
- **11 Haziran:** İki büyük Şii blok olan Kanun Devleti Koalisyonu ve Irak Ulusal İttifakı, hükümet kurmak için 'Milli İttifak' adı altında beraber çalışacaklarını açıkladılar.
- **29 Haziran:** Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, Mesud Barzani ile Irak'ta görüştü.
- **1 Temmuz:** Irak'ta 2010 yılını ilk altı ayında meydana gelen şiddet olaylarında hayatını kaybedenlerin sayısı 2405 oldu.
- **20 Temmuz:** Irak'ta hükümet kurma çalışmaları çerçevesinde Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Şam'da Mukteda Es Sadr ile görüştü.
- **1 Eylül:** Irak yönetimi silahlı kuvvetlerin yapılanmasındaki katkısından dolayı Türkiye'ye teşekkür etti.

- **30 Ekim:** Irak'ta seçimlerin ardından yedi aydan fazla bir zaman geçmesine rağmen hükümetin kurulamamasından rahatsız olan ABD bir dizi yetkiliyi Irak'a göndererek süreci hızlandırmaya çalıştı.
- **12 Kasım:** Celal Talabani yeniden Irak Cumhurbaşkanı olarak seçilirken, Nuri Maliki'yi yeni hükümeti kurmakla görevlendirdi.
- **21 Aralık:** Nuri Maliki liderliğinde kurulan hükümet güvenoyu alarak görevine başladı.

Dipnotlar

- 1 "Kimyasal Ali idam edildi", *Star Gazetesi*, 26 Ocak 2010.
- 2 "Chemical Ali' executed in Iraq after Halabja ruling", *BBC*, 25 Ocak 2010.
- 3 "Irak'ta seçim tehlikede", <http://www.voanews.com/turkish/news/...>, 18 Kasım 2009.
- 4 "Election law faces new challenges", <http://www.niqash.org/content.php?...>, 5 Nisan 2011.
- 5 "Guide to groups competing in Iraqi polls", *BBC*, 8 Mart 2010.
- 6 "Ortadoğu Güncesi", 20 Aralık 2009-20 Ocak 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 14, s. 100.
- 7 "Irak'ta Sünni partisinin seçimlere girmesi yasaklandı", *Zaman*, 9 Ocak 2010.
- 8 Safa A. Hussein, "Iraq's neighbors all seem to have a piece of its future", *Daily Star*, 6 Mart 2010.
- 9 Feisal Amin Al Istrabadi, "Iraqi elections are critical, and signs are not reassuring", *Daily Star*, 6 Mart 2010.
- 10 "Ortadoğu Güncesi", 20 Şubat 2010-20 Mart 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 16, s. 107.
- 11 "Iraqi parliamentary elections hit by insurgent attacks", *BBC*, 7 Mart 2010.
- 12 "Hizbul Barazani yahsidu ekseriyetil mekaidi Kurdistan", *Asharq Al-Awsat*, 10 Mart 2010
- 13 "Irak'ta Maliki oyların yeniden sayılmasını istedi", *Hürriyet*, 21 Mart 2010.
- 14 "Iraqi election review panel orders vote recount in Baghdad", *Daily Star*, 20 Nisan 2010.
- 15 "Bağdat'ta oylar yeniden sayıldı, sonuç değişmedi", *Zaman*, 16 Mayıs 2010.
- 16 "Iraqi premier fails to gain seats but stil on track", *Daily Star*, 17 Mayıs 2010.
- 17 "Six Iraqi election winners face ban on Baath links", *Daily Star*, 30 Mart 2010.
- 18 "Iraq panel bars 52 election candidates, may alter results", *Daily Star*, 27 Nisan 2010.
- 19 "Ortadoğu Güncesi", 21 Mart 2010-20 Nisan 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 17, ss. 110-111.
- 20 "Ortadoğu Güncesi", 20 Ocak 2010-20 Şubat 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı. 15, s. 117.
- 21 "Bombs kill five at house tied to Suni candidate in Iraq", *Daily Star*, 29 Mart 2010.
- 22 "Ortadoğu Güncesi", 20 Mayıs 2010-20 Temmuz 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 19, s. 99.
- 23 "Secular challenger edges out Iraq premier in election", *Daily Star*, 27 Mart 2010.
- 24 "Irak'ta yılın ilk yarısında 2 bin 405 kişi hayatını kaybetti", *Zaman*, 1 Temmuz 2010.
- 25 A.g.m.
- 26 Yazar tarafından Musul'da yapılan mülakatlar, 17-18 Kasım 2010.
- 27 "Ortadoğu Güncesi", 20 Mayıs 2010-20 Temmuz 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 19., s. 103.
- 28 Anthony Shadid, "Church Attack seen as Strike at Iraq's Core", *New York Times*, 2 Kasım 2010.
- 29 John Leland ve Omar El Jawoshy, "Christinas Are Caulties of 10 Baghdad Attacks", *New York Times*, 31 Aralık 2010.
- 30 "Iraklı Hristiyanlar Türkiye'ye sığınıyor", *Milliyet*, 15 Kasım 2010.

- 31 A.g.m.
- 32 "Irak'tan kaçanlar İstanbul'daki 'küçük Bağdat'ta buluşuyor", *Radikal*, 26 Nisan 2011.
- 33 "Iran, KSA push for Iraqi influence as US draws down", *Daily Star*, 15 Nisan 2010.
- 34 "Iraq's main Shiite blocs inch closer to power-sharing agreement", *Daily Star*, 15 Nisan 2010.
- 35 Muhanad Muhammed, "Iraqi Shiite blocs merge, no choice on premier yet", *Daily Star*, 12 Haziran 2010.
- 36 "President Barzani meets with senior US officials", <http://www.pukmedia.com/english/...>, 15 Mayıs 2011.
- 37 Namo Abdulla, "Kurds send 19 conditions to Allawi and Maliki", <http://www.ekurd.net/...> 18 Ağustos 2010.
- 38 "Ortadoğu Güncesi", 20 Mayıs 2010-20 Temmuz 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı 23, s. 107.
- 39 "Iraqi pact heralds new political era", *Al Jazeera*, 12 Kasım 2010.
- 40 "Irak'ta hükümet kuruldu", *Sabah*, 21 Aralık 2010.
- 41 "Iraq gets a new government", *Al Jazeera*, 21 Aralık 2010.
- 42 "Iraq still owes Kuwait \$24 billion in war damages", *Daily Star*, 14 Nisan 2010.
- 43 Adal Mirza, "Iraq: Relations with Kuwait remain frosty", *MEED Report*, Issue 34, 20-26 Ağustos 2010
- 44 James Gavin, "Iraq's growth derailed by challenges", *MEED Report*, Issue 34, 20-26 Ağustos 2010.
- 45 Yazar tarafından Irak'ta çeşitli şehirlerde gerçekleştirilen mülakatlar, 17-19 Kasım 2010.
- 46 "Ortadoğu Güncesi", 20 Şubat 2010-20 Mart 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı. 16, s. 107.
- 47 "Ortadoğu Güncesi", 20 Ocak 2010-20 Şubat 2010, *Ortadoğu Analiz*, c.2, sayı. 15, s. 118.
- 48 Adal Mirza, "Hydrocarbon legislation still a long way off in Iraq", *MEED Report*, Issue 34, 20-26 Ağustos 2010.
- 49 "Genel Enerji Sells Iraq Oilfield Stakes for \$175m", <http://www.iraq-businessnews.com/...>, 11 Nisan 2011.
- 50 Tamsin Carlisle ve Hadeel El Sayegh, "Iraq gives go-ahead to Kurdish oil contracts", *The National*, 26 Aralık 2010.